

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Η ΑΡΡΩΣΤΗΜΕΝΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΒΟΛΦΑΓΚ ΓΚΑΙΤΕ

(Τὸ μαρτύριο τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Φάουστ»)

ΕΝ χαμηλώνει οὔτε κατὰ ἓνα δάχτυλο τὸ γιγαντιαῖο ἀνάστημα τοῦ Γκαίτε, ὅταν γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀρρώστειά του. Ὁ μεγάλος Γερμανὸς ποιητὴς εὗρισκε πάντα μιὰ μαγικὴ δύναμι νὰ ξαναγεννιέται, κ' ὅπως ὕστερ' ἀπὸ τὴν μεγάλην ψυχικὴν ἀγωνίαν, τὸ πνεῦμα του ἔφτανε σὲ μιὰ ὀλύμπια γαλήνη, ἔτσι κ' ὕστερ' ἀπὸ κάθε ἀρρώστεια, τὸ σῶμα του ξαναγινοῦταν πῶς ζωηρὸ καὶ πῶς ἀκαμάτο.

Δὲν εἶχε περάσει τὰ εὐτυχισμένα χρόνια τῆς παιδικῆς του ἡλικίας κ' ἀρρώστησε ἀπὸ εὐλογία. Ὁ ἐμβολιασμός ἐκεῖνῃ τὴν ἐποχὴ ἦταν πολὺ λίγο γνωστός καὶ προκαλοῦσε τὸ φόβο καὶ τὴν δυσπιστία.

Ὁ μικρὸς Βόλφραγκ ἔπερασε ὀλοκλήρως ἐβδομάδες ἀρρώστους βαρεῖα καὶ μὲ τὴν θρᾶσι σκοτεινιασμένη.

Ἐπειτα ἔπερασε, τὴν μιὰ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὅλες τὶς ἀρρώστειες, πὺ ἀρπάζουν συνήθως τὰ μικρὰ παιδιά. Κάθε φορὰ πὺ ἐγινοῦταν καλὰ, οἱ γονεῖς του καὶ οἱ συγγενεῖς του, τοῦ ἔλεγαν ὅτι εἶχε σταθεῖ πολὺ τυχερός, πὺ γλύτωσε ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀρρώστεια κ' εἶχε ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα μπόρῳσε νὰ εἶνε ἥσυχος γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ. Μὰ πρὶν προφτάσαν ἀκόμη νὰ χαροῦν, μιὰ ἄλλη ἀρρώστεια, πὺ ἀπειλητικὴ καὶ πὺ ἐπικίνδυνη, ἔρχοιτο πάλι στὸ κρεβάτι τὸν μικρὸ Γκαίτε.

Τὴ νύχτα τῆς 20 Ἰουλίου τοῦ 1768, στὸ μικρὸ φοιτητικὸ δωμάτιό του, στὴ Λειψία, ὁ Γκαίτε ξύπνησε ἄξαφνα, νοιώθοντας ἕναν τρομερὸ πόνο κ' ἔκανε ἀμέσως ἀμόωπτισι... Ὁ νεαρὸς φοιτητὴς μόλις βρῆκε τὴ δύναμι νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ ἓνα γείτονα του. Ἀναγκάστηκε λοιπὸν νὰ μείνῃ στὸ κρεβάτι πολλές ἐβδομάδες. Στὴν ἀρχὴ νόμισε πὺ ἦταν φθίσις, ἔπειτα φαρυγγίτις κ' ὕστερα γαστρικὸς πυρετός. Καμμιά διάγνωση, ἀπ' ὅλες πὺ ἔγιναν, δὲν βρῆκε τί ἦταν ἀκριβῶς.

Ὁ Γκαίτε γύρισε τότε στὸ σπίτι του, ὄχι γιὰ τὸν ἀδύνατο. Ἡ ἀρρώστεια του δὲν εἶχε περάσει. Σέρνοταν ἀκόμη ἀργὰ μέσα στις φλέβες του.

Μὲ τὸ λαϊμὸ δεμένο, ξαπλωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα, ὁ νεαρὸς Γκαίτε διαβάει τώρα τὰ ἱστοφίλοσοφικὰ συγγράμματα τοῦ Παρκελσον καὶ τοῦ Σθένειμποργκ. Τὸν Δεκέμβριο ὅμως περνᾷ μιὰ πὺ μεγάλη κρίσι καὶ φοβάται στ' ἀληθινὰ γιὰ τὴ ζωὴ του. Μὰ ἕνας γιατρός ἀλχημιστὴς τὸν σώζει μὲ κάτι μυστηριώδη ἄλατα κ' ἐκεῖνος τότε κλείνεται σὲ μιὰ σοφία, περὸντας σὸν καιρὸ του μὲ ἀλχημιστικὰ πειράματα καὶ προσπαθεῖ νὰ ξεχάσῃ μὲ τὸ διάβασμα τοῦ «κόρυφου καμπαλιστικῶς» τὴν ἐρωτικὴ ἀπογοήτευσι πὺ τοῦ ἔκανε νὰ δοκιμάσῃ ἡ ὁμορφὴ Κατερινέττα. Ὑστερ' ἀπὸ ἔξη μῆνες ἡ κρίσι αὐτὴ περνᾷ κ' ἔτσι μὲ τὴν πνευματικὴ ἀπολύτρωσι καὶ τὸν ἐξαγνισμό τοῦ σώματος ἀστράφτουν τὰ πρῶτα φῶτα τῆς φαιστικῆς ἀλχημείας.

Κι' ὅμως, μολοντὶ ἐπὶ τριάντα ὀλοκλήρα χρόνια δὲν πέρασε πειὰ ὁ Γκαίτε καμμιά ἄλλη βαρεῖα ἀρρώστεια, ἡ ὑγεία του ὅστόσο δὲν ἦταν καὶ τόσο ἀνήγη. Τὸν βασανίζουν διαρκῶς πονόδοντοι κ' πονοκέφαλοι κ' ὑποφέρει κάθε τόσο ἀπὸ φλογώσεις τοῦ λαμποῦ καὶ κρυολογήματα. Μὰ ὁ Γκαίτε θέλει νὰ νικήσῃ τὴν ἀρρώστεια. Σὲ διάφορες περιόδους τῆς ζωῆς του καὶ εἰδικῶς στὰ πρῶτα χρόνια τῆς Βαϊμάρης προσπαθεῖ νὰ δυναμώσῃ τὸ σῶμα του ἐφαρμόζοντας τὶς θεωρίες φυσικῆς ζωῆς: Κοιμάται στὸν ἐξώστη, κάνει λουτρά τὸ χειμῶνα, κυλιέται καὶ χώνει τὸ σῶμα του μέσα στὰ χιόνια.

Τὸν ἴδιο καιρὸ ἀρχίζει νὰ κἀνὴ δίαιτα, καταργεῖ τὸν καφέ, πίνει λίγο κρασί κ' ἐργάζεται ὅσο μπορεῖ ν' ἀνθῆξῃ τὸ πνεῦμα του. Τὸ 1779 τὸ πρόσωπό του δὲν ἔχει πειὰ ἐκεῖνῃ τὴ νοσηρὰ πλάδαρότητα καὶ τὴν πυρετώδη ἔντασι πὺ εἶχε τὰ προηγούμενα χρόνια. Τὰ χαρακτηριστικὰ του τώρα εἶνε πλατεῖα καὶ γεμάτα, ἡ μύτη ἐπιβλητικὴ, τὸ πηγῶνι στοργυγιλὸ καὶ τὸ πρόσωπο πὺ ἤρθεο καὶ πὺ τετραγώνο. Τὰ μάτια πὺ ἦσαν ἄλλοτε φλογερά καὶ περιπαθῆ, ἔγιναν τώρα βαθεῖα καὶ σκεπτικὰ, σὰν νὰ εἶνε χαμένα σὲ μιὰ ὑπερκόσμια μοναξιά...

Μὲ τὸ ταξίδι του στὴν Ἰταλία ὁ Γκαίτε περνᾷ ἐνὸς χρόνια ἀνθηρῆς ὑγείας. Ὅταν ἐγύρισε στὴ Βαϊμάρη, ὄχι γιὰ νὰ παχαῖν ὑπερβολικὰ. Στὴν ἀρχὴ αὐτὸ τὸ πάχος δὲν τοῦ ἄρεσε. Σὲ λίγο ὅμως τὸ συνήθισε καὶ δὲν τὸν ἐνοιαζε πειὰ...

Μετὰ τὰ σαράντα ἀρχίζει νὰ ἀγαπᾷ τὸ καλὸ φαγητὸ, νὰ πῖνῃ ὅσο τοῦ ἄρεσει καὶ μὲ τὴν συντροφιά τῆς γυναίκας του Χριστιάνας νὰ λατρεύῃ τὸν ἐπιχουρι-

σμό καὶ στὰ πενήντα του χρόνια λέει ὅτι πρέπει ν' ἀγαπᾷ μόνῳκα τὸ καλὸ κρασί καὶ τὸ καλὸ τραπέζι...

Μὰ τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς τέτοιας ζωῆς δὲν ἀφοῦν νὰ φανοῦν καὶ στὰ 52 χρόνια του, ἡ ἀρρώστεια τὸν ἀναγκάζει πάλι ν' ἀντιχρῆσῃ κατὰ πρόσωπο τὸ θάνατο. Ξεσπᾷ ἄγρια ὕστερ' ἀπὸ μερικὰ ἀσμηματα συμπτώματα. Ἡ ζωὴ του τώρα κινδυνεύει σοβαρὰ. Ἡ Χριστιάνα τὸν περιποιεῖται μὲ μεγάλη ἀγάπη.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο ὅμως ἡ κρίσις περνᾷ, ἡ θεραπεία τῆς ἀρρώστειας εἶνε δύσκολη. Κάθε μῆνα ξαναρχίζουν ἡ προσβολὴ μὲ πυρετὸς καὶ καρδιακῆς ἀγωνίας. Τὸ χειμῶνα τοῦ 1804 ἡ ἀρρώστεια ξαναγυρῆζει πὺ βαρεῖα. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὑποφέρει ἀπὸ τρομεροῦς πόνους στὰ νεφρά, πὺ κάνουν τὴ Χριστιάνα νὰ χάνῃ τὶς ἐλπίδες τῆς. Ὑστερ' ἀπὸ ἓνα χρόνο, τὸν Μάιο, πεθαίνει ὁ Σίλλερ. Ὁ Γκαίτε εἶνε ἀκόμη ἀρρώστους...

Γίνεται ὁστόσο καλὰ ὕστερ' ἀπὸ μιὰ κοπιαστικὴν θεραπεία καὶ μόλις νοιώθει ὅτι ἐσώθηκε, ξαναπᾷνε μὲ πυρετὸ τὸν Φάουστ, πὺ τὸν εἶχε ἀφήσει μισρτελειωμένο, ἀπὸ τὰ νεανικὰ του χρόνια...

Ἐξῆντα χρόνια ὁ Γκαίτε ξαναγεννιέται. Ὁ κόμης Μπαουτσίον γράφει γι' αὐτὸν σὲ μιὰ ἐπιστολὴ του:

«Δὲν εἶδα ποτεῖ μου πὺ ὁμορφὸ ἐξηγητῶ ! Τὸ μέτωπο, ἡ μύτη, τὰ μάτια σου θυμίζουν τὸν Ὀλύμπιο Δία. Τὰ μάτια, προπάντων, εἶνε ἀπεριγράφτα κ' ἀσύγκριτα. Ἐχουν μιὰ θεῖα λάμρι !»

Ὁ Γκαίτε πᾷνει τώρα σὲ μιὰ περίοδο ἀπὸ τὶς πὺ γόνιμες τῆς ζωῆς του.

Περνοῦν ἀκόμη δεκατέσσερα χρόνια πρὶν νὰ φανῇ πάλι ἡ παλὴ ἀρρώστεια. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1823 ὅμως τὸν πᾷνον ἔξαφνα δυνατὰ ρίγη. Ὁ πυρετὸς ἀνεβαίνει. Εἶνε μιὰ περικαρδίτις μὲ βρογχίτιδα καὶ μὲ σοβαρῆς διαταραχῆς τῆς ὄρασεως. Οἱ γιατροὶ νομίζουν ὅτι δὲν ἔ' ἀνθῆξῃ πειὰ. Ἐκεῖνος ὅμως θυμώνει, γιὰτὶ δὲν θέλουν νὰ τοῦ δώσουν νὰ πῖνῃ νερὸ τοῦ Κρωτίεμπροῦνεν. Ὁ Γκαίτε ἔχει μιὰ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη σ' αὐτό. «Ἄν πρόκειται—τοῦς λέει—νὰ πεθᾶνω, θέλω νὰ πεθᾶνω μὲ τὸν δικὸ μου τρόπο !»

Κι' ἡ κρίσις περνᾷ πάλι, ὄχι βέβαια μὲ τὸ ἱαματικὸ ἐκεῖνο νερὸ, ἀλλὰ γιὰτὶ ὁ Γκαίτε θέλει μ' ὅλες του τὶς δυνάμεις νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ ξαναεισῆσῃ γιὰ τελευταῖα φορὰ...

Κι' ὁ πόθος του ἐκπληρώνεται. Φτᾷνε στὰ οὐδόντα κ' ὅμως τὸ χρώμα τοῦ πρόσωπου του εἶνε δρασερό.

Ὁ Φάουστ κοντεῖται νὰ τελειώσῃ... Μὰ ἔχει ἀπομείνει τώρα μόνος, μὲ τὴ νύφη του καὶ τὰ ἐγγονάκια του. Ἡ γυναῖκα του, πὺ μὲ τὴν τρυφερότητά τῆς τοῦ ἐγλύκαινε τὶς ἡμέρες του καὶ πὺ τοῦ ἔσωσε τὴ ζωὴ μιὰ τραγικὴ νύχτα, ἔχει πεθᾷνε. Πέθανε καὶ ἡ καλὴ κυρία Στᾶιν, πὺ τὸσα χρόνια τοῦ ἔδινε θάρρος μὲ μιὰ στοργὴ σχεδὸν μητρική. Πέθανε καὶ ἡ Κατερινέττα καὶ ἡ Φρειδερίκη καὶ ἡ Σαρλόττα καὶ ἡ Λίλι, ὅλες ἡ γυναῖκες πὺ τὸν εἶχαν ἀγαπήσει μ' ἓνα μεγάλο ἔρωτα...

Στὶς 26 Νοεμβρίου 1830, δεκαπέντε ἡμέρες μετὰ τὴν εἰδησι πὺ ἔλαβε ἀπὸ τὴ Ρώμη γιὰ τὸν κερανοβόλο θάνατο τοῦ ἀσώτου γιοῦ του, ἕνα κύμα αἵματος ξεκινεῖται πάλι ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ἡ σοβαρὴ αὐτὴ ἀιμορραγία κλονίζει ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴ ζωὴ του. Ξαναγίνεται καλὰ, μὰ ὁ πνευμὸνός του εἶνε ἀδύνατο. Στὶς 15 Μαρτίου τοῦ 1832 ἀρπάζε ἓνα κρυολόγημα σ' ἓνα περὶπτο πὺ ἔκανε μὲ τὴν ἄμια κ' ὁ πυρετός τὸν ἀναγκάζει νὰ πῆσῃ στὸ κρεβάτι. Ὑστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες εἶνε καλύτερα καὶ σηκώνεται. Μὰ στὶς 20 τοῦ μηνός ἕνας δυνατὸς πόνος στὸ λαμποῦ τὸν σορῶζει πάλι κάτω...

Ἡ τελευταῖες ὄρες τῆς ζωῆς του εἶνε γνωστές: Πρῶτα τὸν πᾷνει ἓνας ἀγωνιώδης φόβος, τὰ μάτια του ἔχουν ἓνα βλέμμα χαμένο, τὸ κάτω χεῖλος του κρέμεται καὶ τρέμουν διαρκῶς τὰ χεῖρα του. Ὁ θᾶνατος, πὺ τὸν ἀντίχρῳσε χωρὶς δειλία στὴ μάχη τοῦ Βαλμῦ, στὴν ἄγρια τρικυμία τῆς θάλασσας τοῦ Κάπρι καὶ τὴ νύχτα τῆς εἰσβολῆς τῶν Γάλλων στὴ Βαϊμάρη, τώρα τὸν τρομάζει. Σὲ λίγο, ὅστόσο, ἡ στοικὴ γαλήνη ξαναγυρῆζει στὴν ψυχὴ του κ' ὁ Γκαίτε τώρα μλεῖ στοργικὰ μὲ τὸν πιστὸ του ὑπέρητη, μὲ τὸν γιατρὸ του καὶ μὲ τὴ νύφη του. Ρωτᾷ τί ἡμέρα εἶνε κ' ὅταν ἀκούει ὅτι εἶνε ἡ 22 Μαρτίου, φωνάζει χαρούμενος: «Μὰ εἶνε ἀνοῖξῃ, λοιπόν! Μποροῦμε νὰ ἐλπίζουμε...» Ἐπειτα τὸν παίρνει ὁ ὕπνος. Ξυπνᾷ ὅμως ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα καὶ χαμογελαί, σὰν νὰ βλέπῃ κάποια ὁμορφὴ ὀπασσία. Λέει ν' ἀνοῖξουν τὸ παράθυρο γιὰ νὰ μπῆ ἔπερισσότερο φῶς καὶ τὸ μεσημέρι ἔκρινῳς, ἀφοῦ ζήτησε ἀπὸ τὴ νύφη του νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χεράκι τῆς, πεθαίνει ἥσυχῳ, σὰν νὰ ξανακοιμήθηκε...

Τὶ περιεργὴ ὅμως συμπτῳσι! Κι' ὅταν γεννήθηκε, στὶς 22 Αὐγούστου τοῦ 1749, ἡ καμπάνες χτυποῦσαν χαρούμενα μεσημέρι,

Ὁ Γκαίτε